

MUAMMOLI OILALARGA PSIXOLOGIK XIZMATNI OLIB BORISH ZARURATI

Sh.U.Kamolova¹ 

Mas'ul muallif: Kamolova Shirinoy Usarovna, Jizzax davlat pedagogika universiteti, Psixologiya kafedrasida katta o'qituvchisi.

Accepted: 08 Sentabr 2026

Published: 08 Sentabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Kamolova, S. U. MUAMMOLI OILALARGA PSIXOLOGIK XIZMATNI OLIB BORISH ZARURATI / S. U. Kamolova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 9, № 1. — B. 64–67.

1. Jizzax davlat pedagogika universiteti, Psixologiya kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu Muammoli oilalarga psixologik xizmatni olib borishning zarurati va mavjud bo'lgan xolatlari o'rganildi. Oilaning asosiy funktsiyalari qo'llab-quvvatlash, ijtimoiylashuv va avlodlar o'rtasida madaniy va an'anaviy qadriyatlarni uzatish nuqtai nazaridan muhokamaga tortilgan. Maqolada shuningdek, zamonaviy oilalar duch keladigan muammolarga, jumladan, o'zgaruvchan ijtimoiy rollar va texnologiyalarning ta'siriga e'tibor qaratilgan va oilaviy aloqalar, munosabatlar va qadriyatlarni qo'llab-quvvatlash va mustahkamlash yo'llari taklif qilingan. Oilani jamiyatning asosiy birligi sifatida saqlash va rivojlantirish nuqtai nazaridan oilaviy ta'lim, munosabatlar psixologiyasi va avlodlarning o'zaro ta'siri masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: oila, muammoli oilalar, sotsializatsiya, zamonaviy jamiyat, qo'llab-quvvatlash, madaniy meros, an'analar, qadriyatlar, bolalarni tarbiyalash, munosabatlar psixologiyasi, ijtimoiy rollar, ko'p madaniyatlilik, oilaviy munosabatlar, oilaviy muammolar, ta'lim tashabbuslari, texnologik rivojlanish, farovonlik, nizolar, ota-onalik disfunktsional oila.

НЕОБХОДИМОСТЬ ОКАЗАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ НЕБЛАГОПОЛУЧНЫМ СЕМЬЯМ

Аннотация. Изучены потребность и существующие условия оказания психологической помощи неблагополучным семьям. Обсуждаются основные функции семьи с точки зрения поддержки, социализации и передачи культурных и традиционных ценностей между поколениями. В статье также рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются современные семьи, включая влияние меняющихся социальных ролей и технологий, и предлагаются пути поддержки и укрепления семейных связей, отношений и ценностей. Вопросы семейного воспитания, психологии отношений и межпоколенного взаимодействия рассматриваются с точки зрения сохранения и развития семьи как базовой ячейки общества.

Ключевые слова: семья, неблагополучные семьи, социализация, современное общество, поддержка, культурное наследие, традиции, ценности, воспитание детей, психология отношений, социальные роли, мультикультурализм, семейные отношения, семейные проблемы, образовательные инициативы, технологическое развитие, благополучие, конфликты, родительство, неблагополучная семья.

THE NEED FOR PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO DYSFUNCTIONAL FAMILIES

Abstract. This article examines the need for and current conditions for providing psychological assistance to dysfunctional families. The key functions of the family are discussed in terms of support, socialization, and the transmission of cultural and traditional values between generations. The article also examines the challenges facing modern families, including the impact of changing social roles and technologies, and suggests ways to support and strengthen family ties, relationships, and values. Issues of family education, relationship psychology, and intergenerational interaction are examined from the perspective of preserving and developing the family as the fundamental unit of society.

Keywords: family, dysfunctional families, socialization, modern society, support, cultural heritage, traditions, values, raising children, psychology of relationships, social roles, multiculturalism, family relationships, family problems, educational initiatives, technological development, well-being, conflicts, parenting, dysfunctional family.

Kirish. Zamonaviy dunyoda oilaning ahamiyati, turli ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar va texnologik yutuqlarga qaramay, o'zgarishsiz qolmoqda. Raqamli texnologiyalar va tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan turmush tarzi davrida oila ham muhim hisoblanadi, chunki u har bir a'zo uchun barqarorlik va xavfsizlik langari bo'lib xizmat qiladi. Oila hissiy qo'llab-quvvatlash, qiyin paytlarda yordam va shartsiz sevgini ta'minlaydi, bu esa tez o'zgarib borayotgan dunyoda ayniqsa qadrlidir. Globallashuv va ko'p madaniyatlilik sharoitida oila an'analar, til va madaniy merosning qo'riqchisi sifatida ishlaydi va ularni avloddan-avlodga

o'tkazadi. Shunday qilib, oila individuallik, o'z ildizlariga hurmat va o'zligini tushunish asosini yaratadi.

Bu borada Respublikamizda so'nggi yillarda oila institutini qo'llab-quvvatlash, psixologik xizmat ko'rsatishni normativ-xuquqiy jihatdan mustahkamlash, inson qadrini yuksaltirish hamda ulug'lashga yo'naltirilgan strategik vazifalar belgilanib, zarur asoslari yaratilmoqda: «Xalq bilan muloqot, odamlarning dardu tashvishlari bilan yashash, inson manfaatlarini ta'minlash ... eng ustuvor vazifa bo'lib qoladi...» [1]

Psixologik xizmat sifatini oshirish hamda takomillashtirish yuzasidan ilmiy tadqiqot ishlarini takomillashtirishga qaratilgan yangicha nazariy yechimlarni topish imkoniyatlari yaratildi.

Bugungi kundagi pedagogika-psixologiya fanlari oilani bir tomondan, tarbiyachi guruh sifatida, ikkinchi tomondan oila instituti - ijtimoiy-taxliliy tadqiqot sifatida o'rganadi. Shunisi e'tiborliki, oila muammolari mutafakkir va olimlarni azaldan qiziqtirib kelgan.

Mavzuning o'rganilganligi. Oila muammolari mutafakkir va olimlarni azal-azaldan qiziqtirib kelgan. Xususan Markaziy Osiyoning buyuk mutafakkirlari Imom Buxoriy, Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Yusuf Xos Hojib, Amir Temur, Burxoniddin al-Marg'inoniy, Abdulla Avloniy, Fitrat asarlarida oila, uning ichki xayoti, inson kamoloti muammolarining muhim jixatlari tahlil qilingan. Qadimdan boshlab, jamiyat taraqqiyoti hamda shaxs shakllanishida oila ijtimoiy muhit ta'siri muhimligi e'tirof etilgan. O'zbekistonda psixologik xizmatni umumiy va oliy ta'limda, mahalla, sog'liqni saqlash, ijtimoiy guruhlar va mehnat jamoalarida tashkil qilinishni takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik masalalari R.A.Abdurasulov, Sh.R.Barotov, D.SH.Barotova, M.G.Davletshin, G'.B.Shoumarov, V.M.Karimova, N.G.Kamilova, Z.T.Nishonova, A.I.Rasulov, B.M.Umarov, Z.A.Rasulova, Sh.M.Sodiqova, N.A.Sog'inov, O'.B.Shamsiyev, U.D.Qodirovlar tomonidan ilmiy tadqiq etilgan. Muammoli oilalarga psixologik xizmat olib borishning konseptual asoslari alohida ijtimoiy psixologik muammo sifatida o'rganilmagan. MDHdan G.M.Andreyeva, V.V.Antipov, L.P.Bogdanova, A.Varga, I.F.Dementyeva, T.R.Kirimov, P.R.Novikov, YE.G.Silyayeva, L.B.Shneyderlar oiladagi shaxslararo munosabatlar, oilaviy nizolarni oldini olishda psixologik xizmatning zarurligi, psixologik maslahatning asosiy talablarini aniqlashga qaratilgan tadqiqotlar olib borishgan

O'zbekistonda oila psixologiyasi buyicha o'ziga xos ilmiy maktab yaratgan olim V.M.Karimova tadqiqotlarida o'zbek oilasi xaqidagi ijtimoiy tasavvurlarning turli guruh vakillarida namoyon bo'lishi empirik jihatdan tadqiq etilgan va oila to'g'risidagi ijtimoiy tasavvurlarning nazariy konsepsiyasi O'zbekiston sharoitida ilk marotaba ishlab chiqilgan. Nazariy model asosida esa turli yosh va jins guruhlaridagi shaxslar ijtimoiy tasavvurlarining o'ziga xosligi, ularning yashash, turmush tarzi, ma'lumot darajasiga, kasb-kori va hayotiy tajribaga bog'liqligi empirik tarzda isbotlangan. Mazkur tadqiqot ishida o'zbek ayollari va erkaklarining oiladagi mavqei, er- xotin munosabatlari, bolalar tarbiyasi va oiladagi rollar taqsimotiga ta'siri, yoshlarda to'g'ri, adekvat oilaviy ijtimoiy tasavvurlarning shakllanish shart-sharoitlari va ijtimoiy- psixologik omillarini yoritib berilganligi alohida e'tiborga molikdir, chunki o'rganilgan omillar oilani mustahkamligini ta'minlashga xizmat qiladi. Psixologik xizmatga oid yozilgan boshqa manbalardan farqli ravishda Sh.R.Barotov: «Oilaviy hayotni tashkil etish tizimlarida psixologik xizmat amaliyoti», «Oilaga psixologik xizmatning zarurligi»ga [2].oid fikrlarini bayon etganligi dolzarb ahamiyat kasb etadi, uning fikricha, oilaviy psixologik xizmat ko'rsatish jarayonida amaliyotchi psixologlar oilaning asosiy funksiyalari haqida yetarlicha bilimlarga ega bo'lishlari shart hamda shu sohaga oid yozilgan boshqa manbalardan farqli ravishda «Oilaviy hayotni tashkil etish tizimlarida psixologik xizmat amaliyoti» hamda «Oilaga psixologik xizmatning zarurligi» tahlil etilgan, bu masalaga oid zarur tavsiyalar berilgan. Muammoli oilalarga psixologik xizmat olib borishning konseptual va psixologik komponentlari muammosini atroflicha o'rganish ustuvor sifatida qaralmagan. Tadqiqot ob'ekti va qo'llanilgan metodlar. Tadqiqotning obekti sifatida O'zbekistonda oilaviy psixologik xizmatning ijtimoiy-psixologik muammolarini aniqlashga Jizzax viloyati, Sirdaryo viloyati, Qashqadaryo viloyati shaxar va qishloq mahallala fuqarolari va), nizoli, ajrashish arafasidagi oilalar jalb etildi. Muammoli oilalarga psixologik xizmat olib borishning konseptual va psixologik komponentlari muammosini o'rganish mavzusini tadqiq etishda suhbat, suhbatning dialog, polilog shakllari, xujjatlarni o'rganish, kontent-tahlil, ijtimoiy-psixologik so'rovnoma (IPS), Y.Sheferning "Ota-onalik roliga ustanovka va munosabatlarini aniqlash" (PARY) so'rovnoma, T.Lirining "Shaxslararo munosabatlarni aniqlash" A. Adler — individual psixologiya, shaxsiyat shakllanishida oila roli, E.G. Eidemillerning oilaviy munosabatlarni tahlil qilish (AFR) usuli, A.L. Varga va V.V. Stolinning ota-ona munosabati so'rovnoma (PARQ) testi psixologik testidan foydalanildi. Olingan natijalarning statistik ishonchlilik darajasi matematik statistika metodlaridan: Styudentning T-mezoni, matematik-statistik ishlov berish usullaridan foydalanilgan.

Muammoli oilalarga psixologik xizmat olib borishning komponentlarini aniqlash, inqiroz (zo'ravonlik, suitsid, ajrashish) holatidagi oilalarga xizmat ko'rsatish va reabilitatsiyasida tomonlarning muammolarini "oshkora muhokama etish", "tanbeh", «tushuntirish» an'anaviy usullari orqali hal etishga urinish nizolarni chuqurlashuvi va avj olishiga olib kelishiga sabab bo'lishi mumkinligiga ko'ra, oila a'zosining sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish, o'zaro munosabatni empatik tiklash, oila yaxlitligini ta'minlashga qaratilgan "mediatsiya" usulini qo'llash optimal ekanligi asoslanib, Oilaviy birlikda hissiy qo'llab-quvvatlash va hamjihatlikni mustahkamlash, stress va nizolarni yengishning samarali strategiyalarini ishlab chiqish, shaxsiy o'zini o'zi anglash va shaxsiy o'sishni rag'batlantirish oid xulosalar berildi.

Bu borada mahallalardagi oilalarni kuzatish davomida muammoli oilalarga psixologik xizmat ko'rsatishining psixoprofilaktik, psixologik maslahat, oilaviy mediatsiya turlari uslubiy va mazmunan takomillashtirilib, ularni to'g'ri yo'naltirishga ehtiyojlari borligi aniqlandi. Har bir oila a'zosining shaxsiy rivojlanishi uchun qulay muhit yaratiladi. Ushbu natija fan dasturida psixologlarning oilaga psixologik xizmat, psixologik maslahat, oilaviy mediatsiyani tashkil etishga oid bilimlarining saviyasi oshirishiga va mamlakatimizning ilm-fan sohasidagi rivojiga o'z hissasini qo'shishidir. Olingan

natijalar ularning tahlili. Ota-onalar o'z farzandining jismonan sog'lom, aqlan yetuk bo'lib, ijtimoiy hayotda o'z o'rnini egallaydigan komil inson bo'lib kamol topishini orzu qilib kelgan. Ammo oila a'zolarinig o'zaro munosabatlarida, ota-ona orasidagi doimiy nizolar, urush-janjallar, o'zaro xusumat, shuningdek, mustahkam bo'lmagan oilalarda muammolar bo'lishligi tabiiy xolat. Muammoli oilalarga psixologik xizmatni olib borish butunlay yagona, tizimli va insonparvar yondashuvga asoslanishi xech kimga sir emas. Bu xolat oilaning har bir a'zoning xatti-harakati va hissiyoti butun birlikka ta'sir ko'rsatadigan dinamik tizim sifatida ko'radi. Nosog'lom oilalardagi noyob munosabatlar va bu noyob xususiyatlarni farqlash istagi ko'plab tipologiyalarning mavzusi bo'lib kelgan.

Bu borada muammoli oilalar aholining ijtimoiy jihatdan zaif toifalari hisoblanadi. Ular davlat tomonidan ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlashga muhtoj. Bolalari bo'lgan mavjud muammoli oilalar bilan ijtimoiy ish alohida faoliyat sohasi bo'lib, uning maqsadi bolalarni ijtimoiylashtirishdagi qonunbuzarliklarning oldini olishdir. Muammoli oilalar bilan ijtimoiy ishning mazmuni bayon etilgan, muommoli oilalar bilan ijtimoiy ishda idoralararo yondashuv zarurligi asoslanadi va bunday oilalar bilan ijtimoiy ishning muammolari aniqlangan. Ixtisoslashgan markazlar oilalar bilan ijtimoiy ishlarni tashkil qilishda yetakchi rol o'ynashi kerak. Ushbu markazlardan muammoli oilalarga ijtimoiy yordam va ularni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ijtimoiy dasturlarni, shuningdek, bolalari bo'lgan muammoli oilalarga psixologik va pedagogik yordam ko'rsatadigan klub asosidagi ish shakllarini amalga oshirish uchun foydalanish mumkin. Tadqiqot natijalari bizga zamonaviy sharoitlarda muammoli oilalarga yordam ko'rsatishda ijtimoiy ishning rolini aniqlash, muammoli oilalardagi bolalarni muvaffaqiyatli ijtimoiylashtirish va ota-onalarning bolalarni tarbiyalashdagi mas'uliyatini oshirish uchun sharoit yaratish imkonini beradi. Oila jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti bo'lib, shu bilan birga bolalarni ijtimoiylashtirish instituti vazifasini ham bajaradi. Ijtimoiy institut sifatida oila odamlar o'rtasidagi barqaror munosabatlar shakli bo'lib, uning doirasida oilaning asosiy ehtiyojlari va funktsiyalari amalga oshiriladi. Hozirgi vaqtda oila bilan ishlash oilaning ijtimoiy himoyasini ta'minlashga, uning ichki resurslarini oila, shaxs va jamiyatning uyg'un rivojlanishi manfaatlarida rivojlantirishga va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga moslashishga ko'maklashishga qaratilishi lozim. Ammo bu, o'z navbatida, oilaviy muammolarni ham siyosat darajasida, ham uning tarkibiy tuzilmalari darajasida hal qilishning yangi yondashuvlarini ishlab chiqishni, shuningdek, oilaviy farovonlik va an'anaviy oilaviy qadriyatlarni rivojlantirish hamda oilaviy qiyinchiliklarning oldini olish bo'yicha samarali dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishni talab qiladi. Shu bilan birga, nafaqat oilaning rasmiy ko'rsatkichlari diqqat markazida bo'lishi kerak. Muammoli oilaning holatini baholashda va u bilan ijtimoiy ishlarni tashkil qilishda, avvalo, bolaning oiladagi yashash sharoitlaridan kelib chiqish zarurligiga e'tibor qaratmoqchimiz. Muammoli oilalarda eng zaif qatlam yoshi tufayli o'z huquqlarini mustaqil ravishda himoya qila olmaydigan bolalardir.

Olima O. V. Filatova disfunktsional oilalar bilan ishlashda aylanmalik, gipotetiklik va neytrallik tamoyillariga asoslangan tizimli yondashuvni qo'llash juda muhim deb hisoblaydi. Shu bilan birga, ota-onalarning oilaviy disfunktsiya muammosidan xabardor bo'lishlari faqat ular uning boshqa oila a'zolari va jamiyat uchun ahamiyatini tahlil qila olgandagina mumkin ekanligini tushunish kerak. Shuning uchun, oila bilan uchrashishdan oldin ham, ijtimoiy xodim oilaviy disfunktsiyaning ma'nosi va maqsadi haqida gipoteza ishlab chiqishi; har bir oila a'zosisga diqqat bilan munosabatda bo'lishi, ularni tushunishi va shu bilan birga, hukm chiqarishdan yoki tomonlarni egallashdan qochishi kerak [3].

Biroq, ushbu toifadagi oilalar bilan ishlashda ijtimoiy xodimlar ko'pincha disfunktsional oilalar bilan ijtimoiy ishning butun tashkil etilishiga ta'sir qiluvchi muayyan to'siqlarga duch kelishadi. Mutaxassislar e'tiborga olishlari kerak bo'lgan muhim to'siq - bu oilaning qattiqqo'lligi va oiladagi mavjud muammolarni saqlab qolish istagi, bu ko'pincha o'zgarishlarga ongsiz qarshilikka olib keladi. Nosoz oila (disfunktsional oila) - bu normal munosabatlar buziladigan, doimiy mojarolar, zo'ravonlik, giyohvandlik yoki beparvolikda namoyon bo'ladigan tizim. Bunday oilalarda oila a'zolarining xavfsizlik, sevgi va hurmatga bo'lgan asosiy ehtiyojlari qondirilmaydi, bu esa, ayniqsa bolalarda, buzg'unchi xatti-harakatlarga va jiddiy psixologik muammolarga olib keladi. Y. V. Korchagina disfunktsional oilalar bilan ijtimoiy ish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni aniqlaydi. Ulardan biri disfunktsional oilalarni izolyatsiya qilish bilan bog'liq. Bu ota-onalarning mutaxassislar bilan aloqa o'rnatishni istamasligi, ularni e'tiborsiz qoldirishi yoki ochiq dushmanlik ko'rsatishi bilan ifodalanadi. Bu mutaxassislarni oila va bolalar bilan ishlashdan qaytarishi mumkin. Ikkinchi qiyinchilik oila bilan ishlaydigan mutaxassislar orasida jamoaning yo'qligi bilan izohlanadi. Yana bir qiyinchilik - bu disfunktsional oilalar bilan ishlashga yo'naltirilgan maktablarda ixtisoslashgan mutaxassislarning yo'qligi [4]. Boshqacha qilib aytganda, disfunktsional oilalar bilan ijtimoiy ish qanday tashkil etilishi ularning mutaxassislarga bo'lgan munosabati va taklif qilingan ijtimoiy yordam va qo'llab-quvvatlash choralari bilan bog'liq. Disfunktsional oila bilan ishlashda yuqorida sanab o'tilgan qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun maxsus choralar ko'rish kerak. Xorijiy tajriba nogiron oilalar bilan ishlashda katta ahamiyatga ega. Masalan, A.Y. Abramenko Germaniyada nogiron oilalar va bunday oilalarning farzandlariga bo'lgan munosabatga e'tibor qaratadi: "Bu borada amalga oshiriladigan barcha ishlar bolalarning ijtimoiylashuvi uchun keng qamrovli resurslarni ishlab chiqishni ta'minlaydi, ularning eng muhimi xavfsizlik va insoniy qadr-qimmat hissidir. Aynan shuning uchun boshpana yopiq muassasa emas va uning sobiq o'quvchilari keyinchalik bu yerga o'z farzandlari bilan kelishadi, yordam berishadi, ta'tillarda ishtirok etishadi va hatto o'quvchilarni vasiylikka olishadi. Boshpanaga tashrif, Germaniyadagi barcha ijtimoiy ishlar singari, menda juda kuchli taassurot qoldirdi. Bu nogiron oilalarni chetga surib qo'yishga emas, balki ularning ijtimoiylashuviga yordam beradi" [5]. Ko'pincha, jamiyatimizda, mikro-jamiyatda va ta'lim muassasalarida rivojlanayotgan nosog'lom oilalar va bolalarga bo'lgan munosabat ularning turli muassasalar bilan o'zaro munosabatlarga bo'lgan munosabatiga salbiy ta'sir qiladi. Bu, ayniqsa, maktabda dastlab past ijtimoiy mavqega ega bo'lganlarida, nogiron oilalarning farzandlariga nisbatan seziladi.

Xavfsiz oilaviy muhitni saqlash bolaning psixologik rivojlanishi uchun kuch manbai bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotchilarning fikriga ko'ra (L.I. Bojovich, Z.A. Bardysheva, N.N. Tolstykh, I.V. Dubrovina, Z.A. Mateychik va boshqalar), bolaga oilaviy xavfsizlik ta'minlanganda, unga mehr-muhabbat, ishonch, xavfsizlik va qiyinchiliklar va yo'qotishlarga dosh berish qobiliyati, shuningdek, shaxsiy fazilatlar, qobiliyatlar va salohiyat rivojlanadi. Natijada, ijro etuvchi hokimiyat organlari nosog'lom oilalarning ko'plab muammolarini hal qilish uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olgan turli xil ijtimoiy va ta'lim muassasalarini - inqiroz, reabilitatsiya va oilaviy markazlarni faol ravishda yaratmoqdalar. Biroq, bu muassasalar bir-biridan alohida, ham bitta agentlik doirasida, ham idoralararo hamkorlik orqali ishlaydi. Bu ularning samaradorligini sezilarli darajada pasaytiradi. Ushbu yangi turdagi muassasalarning yetarlicha samaradorligining sabablaridan biri bolalarning uysizligi va qarovsizligining oldini olish bilan shug'ullanadigan turli xizmatlar va agentliklar o'rtasidagi hamkorlik uchun ishlab chiqilgan metodologik asoslarning yo'qligidir.

Shu bilan birga, ushbu sohada mahalliy va mintaqaviy darajalarda umumlashtirish, nazariy tushunish va O'zbekiston bo'ylab keng qo'llanilishini talab qiladigan juda ko'p empirik ma'lumotlar to'plangan. Ushbu muammolarning asosiy maqsadi xavf ostida bo'lgan oilalarni ijtimoiylashtirish mexanizmlarini o'rganishdir. Oilalarga psixologik yordamni erta aniqlash tizimidagi disfunktsiya turini hisobga olgan holda tavsiflashdir.

Oila institutini mustahkamlash, oilaviy ajralishlarning oldini olish, noto'liq oilalar sonini keskin kamaytirish, oilalardagi shaxslararo munosabatlarning barqarorligini ta'minlashga xavf ko'rsatadigan muammolarni ilmiy jihatdan o'rganish, bartaraf etishga qaratilgan muayyan tavsiyalar va chora-tadbirlarni ishlab chiqish muhimligi nuqtai nazaridan oilaga psixologik xizmat ko'rsatishni zarurat sifatida namoyon etdi. Oila markazi idoralararo kengashni tashkil etuvchi tashkilotlar va muassasalar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi yetakchi ijtimoiy institutdir.

Uning faoliyati tahlili shuni ko'rsatadiki, Oila markazining idoralararo yondashuvi, nosog'lom oilalar bilan tizimli ishlash va ushbu toifadagi oilalar bilan klub ishlarini amalga oshirish odatda samarali hisoblanadi. Markaz mutaxassislari yangi ish shakllarini joriy etishga intilishadi. Biroq, nosog'lom oilalar bilan ishlashda hal qilinmagan muammolardan biri bu ularning passivligi va ular uchun taqdim etilgan tadbirlardan bexabarligidir. Oila hali ham muammolarini yengishga intilayotgan paytda, muammolarning dastlabki belgilarida oilalar bilan ishlashni boshlash juda muhimdir. Shuning uchun kelajakda e'tiborni ham milliy, ham respublika darajalarida, ham muayyan ijtimoiy muassasalar darajasida oilalar bilan ishlashning profilaktik bir turi sifatida psixologik maslahat jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan noqulayliklarni bartaraf etish uchun qo'llaniladigan usul va texnikalar muhim o'rin tutadi. Bunday yondashuv oilalarga o'z muammolarini hal qilish uchun ichki imkoniyatlariga tayanishga va mustaqilligini mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa. Muammoli oilalarga psixologik xizmatlar ko'rsatishning kontseptual va psixologik komponentlari tizimli, gumanistik va resurslarga asoslangan yondashuvni ta'kidlaydi. Muammoli oilalarga psixologik xizmatni olib borishning zarurati va mavjud bo'lgan xolatlar

Oilalar uchun psixologik xizmatlarning kontseptual doirasi oilani individual patologiyaga emas, balki o'zaro ta'sirlar va munosabatlarga qaratilgan tizim sifatida qaraladi. Oila dinamikasini, shaxsning oiladagi rolini va ruhiy salomatlikka ta'sir etuvchi kengroq ijtimoiy va ekologik omillarni hisobga oladigan yaxlit yondashuvni ta'kidlaydi.

Shuningdek, asosiy komponentlar to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita oilaviy tizimlarni aniqlash, uy-joy va ta'lim kabi tashqi omillarni hisobga oladigan ijtimoiy-ekologik modellarni kiritish va individual va munosabatlar o'sishi orqali ijobiy natijalar va barqarorlikni ta'minlaydigan strategiyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Bu holatdagi oila ichidagi hissiy muhitni yaxshilash, yaxshi muloqot va nizolarni hal qilish ko'nikmalari, o'ziga ishonch va hissiy barqarorlikni oshirish, agressiv yoki beparvo xatti-harakatlarni kamaytirish, bolaning sog'lom rivojlanishi va muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuv oilaviy muammolarning ham psixologik, ham ijtimoiy jihatlarini hal qilish uchun kompleks yondashuvi maqsadga muvofiq bo'ladi. Mutaxassislar tashxis qo'yish, maslahat berish, tuzatish va oldini olish orqali oilalarga barqarorlik, hissiy muvozanat va sog'lom munosabatlarni tiklashga yordam beradi.

Psixologik maslahatning o'ziga xos guruh usullariga mijoz uchun suhbat yo'nalishini o'zgartiruvchi yoki chuqurlashtiruvchi maxsus topshiriq, mashqlar ko'rinishidagi uslub va texnikalar kiradi. Amaliyotda qo'llaniladigan usullardan o'rinli foydalanish psixologning kasbiy kompetentligi, yaroqliligidan darak beruvchi mezonidir.

Ular bevosita psixologik maslahat, o'zaro suhbatning hissiy, dinamik rivojini ta'minlaydi, uni mazmunan boyitishga xizmat qiladi. Maslahat jarayonida qo'llash mumkin bo'lgan eng muvaffaqiyatli usullardan biri - suhbat umumiy mazmunidan ma'nosini anglash mumkin bo'lgan qisqa savollardan foydalanish bo'lib, bu savollar berilayotganda maslahat jarayonida mijozni tezroq tushunish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Мирзиёев Ш.М. «Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз». – Тошкент: Ўзбекистон, 2016. - Б. 17.
- [2] Баротов Ш.Р. Психологик хизмат: Магистрлар учун дарслик. –Т.: «Наврўз» нашриёти, 2018. – Б. 31.
- [3] Гулина Л. Д. Становление детского дома как социального института // Актуальные проблемы социально-педагогической деятельности в регионе: Сб. материалов Регион. науч.-практ. конф. Курган: Изд-во КГУ, 2009. С. 62-64.
- [4] Филатова О. В. Проблемы подготовки специалистов для работы с неблагополучными семьями // Академия профессионального образования. 2015. № 8. С. 57-61.
- [5] Абраменко А. Ю. Технологии работы с детьми из неблагополучных семей на примере Дюссельдорфского центра помощи детям (Das Städtische Kinderhilfzentrum) // Психология и право. 2012. № 4. С. 1-4.